

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до навчального плану**

Код та найменування спеціальності 032 Історія та археологія

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий) рівень

Освітня програма 032 Історія та археологія

Форма навчання денна

Загальний обсяг у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та строк навчання 60 кредитів ЕКТС, 4 роки

Навчальний план, затверджений Вченою радою 3 вересня 2020 року, протокол № 7

Відповідність вимогам стандарту вищої освіти (в разі наявності) _____

Відповідність вимогам професійного стандарту (в разі наявності) _____

Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання другий освітній рівень (магістр)

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання	Найменування навчальних дисциплін, практик
1. Цикл загальної підготовки		
Компетентність у використанні іноземної мов	<i>Знати і вміти:</i> використовувати іноземну мову для представлення наукових результатів в усній та письмовій формах; <i>розуміти і спілкуватися:</i> у іншомовному науковому і професійному середовищі; <i>розуміти</i> іншомовні наукові та професійні тексти.	Англійська мова для наукового спілкування (Блок 1.1 – бкр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України
Компетентність у проведенні наукових досліджень на рівні доктора філософії	<i>Знати:</i> методи наукових досліджень; <i>вміти:</i> використовувати методи наукових досліджень на рівні доктора філософії; <i>вміти</i> працювати з різними джерелами, розшукувати, обробляти, аналізувати та синтезувати отриману інформацію; <i>розуміти:</i> наукові статті у сфері історії.	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – бкр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Відділ етнології сучасності, відділ історичної етнології.
Компетентність у використанні сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, комп'ютерних засобів та програм.	<i>Знати і вміти:</i> використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, комп'ютерні засоби та програми при проведенні наукових досліджень.	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – 6 кр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Сектор «Науково-видавничий центр та

		бібліотека»
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	<i>Знати:</i> теорію, методологію та методику етнологічних досліджень; <i>знати</i> завдання та принципи комплексного підходу, етапи застосування комплексного підходу при дослідженні етнографічних явищ; <i>вміти</i> використовувати методи структурно-функціонального, порівняльно-типологічного, крос-культурного характеру при вирішенні наукових завдань; <i>вміти</i> реалізовувати методологію етнологічних досліджень у сфері гуманітарних наук.	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – 6 кр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Відділ етнології сучасності, відділ історичної етнології. Філософія (Блок 1.2 – 6 кр. семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Центр гуманітарної освіти НАН України
Здатність працювати з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, а також наукометричними платформами	<i>Знати:</i> зміст і порядок розрахунків основних кількісних наукометричних показників ефективності наукової діяльності (індекс цитування, індекс Гірша (h-індекс), імпаکت-фактор (ІФ, або ІF)); <i>вміти</i> працювати з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, а також наукометричними платформами.	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – 6 кр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Відділ етнології сучасності; Завідувач наукової бібліотеки.
Компетентність у педагогічній діяльності щодо організації та здійснення освітнього процесу, навчання, виховання, розвитку і професійної підготовки студентів до певного виду професійно-орієнтованої діяльності	<i>Знати:</i> структуру вищої освіти в Україні; <i>знати</i> та <i>вміти</i> використовувати законодавче та нормативно-правове забезпечення вищої освіти; <i>знати</i> специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи; <i>знати та вміти:</i> використовувати сучасні засоби і технології організації та здійснення освітнього процесу; <i>знати і вміти:</i> використовувати різноманітні аспекти виховної роботи зі студентами; <i>знати і вміти:</i> використовувати інноваційні методи навчання.	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – 6кр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Відділ етнології сучасності, відділ історичної етнології.
Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких відповідає	<i>Вміти:</i> спілкуватися в діалоговому режимі з широкою науковою громадськістю з метою обговорення дискусійних	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – 6 кр. – семестр 1,2)

вимогам рецензентів на національному та міжнародному рівнях	питань та результатів дослідження.	<i>Відповідальний:</i> керівник аспіранта/здобувача
Компетентність в проведенні критичного аналізу різних інформаційних джерел за темою дисертації. Компетентність у публічному представленні та обґрунтованому захисті результатів наукових досліджень.	<i>Вміти:</i> проводити критичний аналіз різних інформаційних джерел конкретних освітніх, наукових та професійних текстів в сфері обраної спеціальності; <i>вміти:</i> виявляти теоретичні та практичні проблеми, а також дискусійні питання в конкретних освітніх, наукових та професійних текстах в сфері історії.	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – бкр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> керівник аспіранта/здобувача
Здатність шукати власні шляхи вирішення проблеми, критично сприймати та аналізувати чужі думки та ідеї, рецензувати публікації та автореферати, проводити критичний аналіз власних матеріалів	<i>Вміти:</i> критично сприймати та аналізувати чужі думки та ідеї, шукати власні шляхи вирішення проблеми.	Методологія, організація та технологія наукових досліджень (Блок 1.3 – бкр. – семестр 1,2) <i>Відповідальний:</i> Відділ історичної етнології
2. Цикл професійної підготовки		
Компетентність у здійсненні досліджень пов'язаних з етнографічним районуванням України	<i>Знати:</i> терміни і поняття етнографічного районування (регіон, район, етнографічна, локальна група); принципи етнографічного районування (діалектологічні особливості, за явищами матеріальної та духовної культури, наявність самосвідомості, субетнонімів тощо); характерні етнологічні особливості складових Північного (Полісся), Південно-Західного (Бойківщина, Буковина, Волинь, Гуцульщина, Лемківщина, Надсяння, Низинне Закарпаття, Опілля, Поділля) та Південно-Східного (Середнє Подніпров'я, Слобожанщина, Південь) історико-етнографічних регіонів України. <i>вміти:</i> здійснювати картографування явищ матеріальної та духовної культури; використовувати	Етнографічне районування України (Блок 2.1.1 – 3 кр. – семестр 1) <i>Відповідальний:</i> відділ історичної етнології

	дослідницький інструментарій для уточнення меж етнографічних районів на матеріалах з окремих народознавчих тем; здійснювати соціокультурне моделювання зміни етнографічних меж у хронологічній перспективі; на основі емпіричних етнографічних даних визначати приналежність конкретної території (населених пунктів) до одного із етнографічних районів, контактної зони чи етнічного пограниччя.	
Компетентність проведення наукових досліджень на основі здобутих знань у сфері теоретичної етнології	<p><i>Знання:</i> основних напрямів етнології (еволюціонізм, дифузійнізм, соціологічна школа в етнології, функціоналізм, структурний функціоналізм, школа історичної етнології в США, етнопсихологія, структуралізм, культурний релятивізм, неоеволюціонізм); основних теорій етносу; фактори утворення етносу; основних концепцій етногенезу; вертикальної та горизонтальної стратифікації етносів; взаємозв'язки між етносом, культурою та мовою; етнічних процесів сучасності; природи та характеру міжетнічних конфліктів.</p> <p><i>вміння:</i> аналізувати теоретичну літературу з етнології, визначати її належність до наукової школи та напрямку; з'ясовувати зміст і значення різних етнокультурних процесів; застосовувати знання з теорії етнології для вироблення рекомендацій щодо способів міжетнічних комунікацій та залагодження міжетнічних конфліктів.</p>	Теорія етнології (Блок 2.1.2 – 3 кр. семестр 2) <i>Відповідальний:</i> Відділ історичної етнології
Компетентність у сфері етнічної історії України та антропологічного складу українського народу	<p><i>Знання:</i> понятійного апарату і термінології етнічної антропології; пізнавальних можливостей антропологічних</p>	Етнічна історія України в світлі даних антропології (Блок 2.1.3 – 3 кр. семестр 4) <i>Відповідальний:</i> відділ історичної етнології

	<p>даних як джерела історико-культурознавчої інформації; антропологічної структури давнього та середньовічного населення історичних українських земель; результатів досліджень провідних вчених в царині антропології українського народу; методів і підходів, що їх застосовували в процесі досліджень антропологічного складу українців; антропологічного районування території України; історичних витоків антропологічних особливостей українського народу.</p> <p><i>вміння:</i></p> <p>оперувати основними термінами та поняттями етнічної антропології; охарактеризувати антропологічну структуру населення давнього та середньовічного населення історичних українських земель; застосовувати антропологічні дані в процесі вивчення та аналізу етнічної історії України; охарактеризувати антропологічну структуру українців; визначити роль окремих компонентів у формуванні антропологічного складу українського народу.</p>	
<p>Компетентність у здійсненні досліджень пов'язаних з українським народним мистецтвом</p>	<p><i>Знання:</i></p> <p>змісту та термінологічного окреслення понять “народне мистецтво”, “декоративно-прикладне мистецтво”, “традиція”, “осередок”; основні етапи історії українського народного мистецтва; етно-регіональні особливості українського народного мистецтва його видову структуру та специфічні характеристики основних видів; головні мистецькі центри; музеї, у яких зберігаються колекції творів українського декоративно-прикладного мистецтва.</p>	<p>Українське народне мистецтво: морфологія, історія (Блок 2.1.4 – 3 кр. семестр 3)</p> <p><i>Відповідальний:</i></p> <p>Відділ народного мистецтва</p>

		<p><i>Вміння:</i> виявляти та аналізувати основні джерела для дослідження українського народного мистецтва; аналізувати фактичний матеріал; робити самостійні висновки на основі опрацьованої літератури; володіти необхідною теоретичною та методологічною основою для критичного осмислення, використання наукових методів етносоціологічних досліджень.</p>	
Компетентність у проведенні усноісторичних досліджень	у	<p><i>Знання:</i> теоретичних засад та методологічних принципів усної історії; методики організації усноісторичного дослідження; типів інтерв'ю, методів та методик інтерв'ювання; правових та етичних аспектів роботи у форматі усної історії; правил архівування усноісторичних документів.</p> <p><i>Вміння:</i> розробляти дизайн та організовувати усноісторичні проекти; знаходити та встановлювати контакт з респондентами; проводити усноісторичне інтерв'ю із застосування різних методик та технік; належно оформлювати та опрацьовувати усноісторичні документи; використовувати усноісторичні документи для дослідницьких, освітніх, громадських та культурних проєктів.</p>	Усна історія: теорія та методологія (Блок 2.1.5 – 3 кр. семестр 4) <i>Відповідальний:</i> Відділ соціальної антропології
Компетентність у питаннях методики проведення етнологічних досліджень	у	<p><i>Знати:</i> історію польових етнографічних досліджень традиційно-побутової культури; оформлення наукових публікацій, методологічно грамотну побудову план-проспекту, розділів дисертаційного дослідження; основні теоретичні підходи й концепції в дослідженні тем з етнології та ключові параметри аналізу</p>	Методика польових етнологічних досліджень (Блок <i>вибір аспіранта</i> (2.2.1) – 5 кр. – семестр 3) <i>Відповідальний:</i> відділ етнології сучасності

	<p>етнічних культур.</p> <p><i>Уміти:</i></p> <p>вживати методи аналізу і синтезу етнографічних, етнологічних і антропологічних концепцій для вивчення етнічних і культурних процесів; виділяти напрями етнічних і культурних процесів у різні етапи в різних районах; використовувати основні положення і методи соціальних, гуманітарних і економічних наук при вирішенні етнографічних завдань; сформулювати нові завдання, які виникають під час дослідження; вибрати, обґрунтувати і освоїти методи, адекватні поставленій темі.</p>	
<p>Компетентність у проведенні фольклористичних досліджень</p>	<p><i>Знання:</i></p> <p>теоретичних засад та методологічних принципів світової та української фольклористики ХХ – початку ХХІ ст.; методики організації фольклористичного дослідження в різних умовах соціально-фізіологічної (не)активності респондентів; методів пошуку респондентів та методики їх інтерв'ювання; правових та етичних аспектів роботи у форматі польової/кабінетної/архівної фольклористичної праці; стандартів і правил архівування/оцифровування фольклорних текстів.</p> <p><i>Вміння:</i></p> <p>критично опрацьовувати літературу, уміти визначати необхідні для фольклористичного аналізу праці із суміжних дисциплін; готувати історіографічні огляди з актуальних проблем сучасної фольклористики; знаходити респондентів та встановлювати з ними доброзичливий контакт з метою наближення до «контекстної ситуації»; проводити сеанс запису усних</p>	<p>Антропология фольклору (Блок <i>вибір аспіранта (2.2.1)</i> – 5 кр. – семестр 3)</p> <p><i>Відповідальний:</i></p> <p>Відділ соціальної антропології</p>

	<p>текстів із застосуванням питальника, а також різних аудіо-, відео-методик та технік; належно оформлювати та опрацьовувати документацію фольклорних текстів; використовувати фольклорні матеріали для дослідницьких, освітніх та громадсько-культурних проєктів.</p>	
<p>Компетентність у проведенні гендерних досліджень</p>	<p><i>Знання:</i> ключових концептів та теоретичних засад гендерного підходу історії; принципів аналізу першоджерел з гендерної перспективи; обмеження стереотипного бачення жіночого минулого в рамках глорифікації чи віктимізації.</p> <p><i>Вміння:</i> добирати релевантні джерела для розкриття гендерних аспектів подій і явищ; критично аналізувати історичні джерела крізь призму категорії гендеру; виявляти історичні витоки та механізми підтримання гендерних нерівностей; розрізнити прояви жіночої дієздатності в різних історичних контекстах.</p>	<p>Гендерний підхід в історичних дослідженнях (Блок <i>вибір аспіранта (2.2.1)</i> – 5 кр. – семестр 3) <i>Відповідальний:</i> Відділ соціальної антропології</p>
<p>Компетентність в історії розвитку етнологічної науки в Україні</p>	<p><i>Знати:</i> історію зародження етнографії як науки на українських землях; процеси початкового розгортання народознавчих вивчень в політично розчленованій Україні; розвиток народознавчих досліджень у XIX – на початку XXI ст.; специфіку діяльності етнологічних центрів у найбільших українських містах (Львові, Києві, Одесі, Харкові, Дніпрі та ін.), включаючи академічні, університетські, музейні центри, а також емігрантську/діаспорну спільноти та внесок іноземців до української етнографії; напрямки сучасних досліджень</p>	<p>Соборницька візія українського етнокультурного простору в народознавчих дослідженнях I пол. XIX ст.; Розвиток української етнології у XX – на початку XXI ст. (Блок <i>вибір аспіранта (2.2.1; 2.2.2)</i> – 5 кр. – семестр 3, 5) <i>Відповідальний:</i> відділ історичної етнології, відділ етнології сучасності</p>

	<p>української етнології, їх стан та перспективи.</p> <p><i>вміння:</i></p> <p>отримувати етнографічну інформацію з архівних джерел, періодики, епістолярію; визначити актуальний напрямок наукових досліджень та доповнити власну роботу історіографічним матеріалом; встановлювати історично-політично-економічну складову у різних етнологічних наукових процесах.</p>	
<p>Компетентність у проведенні наукових досліджень щодо проблем етногенезу українського народу</p>	<p><i>Знання</i></p> <p>теоретико-методологічних аспектів етногенезу; основних понять та їх змісту (етнос, етногенез, нація, етнічність); наукових концепцій походження українців; головних етапів етногенезу українців у контексті європейської історії; етномаркерів поведінкових стереотипів; трансформаційних етнокультурних процесів сьогодення.</p> <p><i>вміти:</i></p> <p>аналізувати та пояснювати політичні, соціальні, культурні та економічні фактори етногенезу; характеризувати особливості функціонування українського етносу на різних етапах етнічної історії; застосовувати отримані знання у сфері наукових досліджень та професійній діяльності.</p>	<p>Етногенез українців (Блок <i>вибір аспіранта</i> (2.2.2) – 5 кр. – семестр 5) <i>Відповідальний:</i> відділ історичної етнології.</p>
<p>Компетентність у науковому дослідженні народної архітектури</p>	<p><i>Знати:</i></p> <p>особливості формування і розвитку народного будівництва поселень, садиб, традиційних споруд; чинники, які обумовили локальні особливості народного будівництва; основні теоретичні підходи і концепції щодо етногенезу сакрального будівництва; ключові параметри порівняльного аналізу архітектурно-конструктивних рішень традиційних споруд; особливості методики</p>	<p>Народна архітектура України (Блок <i>вибір аспіранта</i> (2.2.2) – 5 кр. – семестр 5) <i>Відповідальний:</i> відділ етнології сучасності</p>

	<p>дослідження пам'яток народної архітектури.</p> <p><i>вміти:</i></p> <p>викладати усно і письмово своє бачення етногенезу розвитку народного будівництва; поважно ставитися до праць попередників, коректно використовувати їх інформацію з народного будівництва; розглядати в соціокультурному контексті генезу народного будівництва.</p>	
<p>Компетентність у питаннях методики проведення антропологічних досліджень</p>	<p><i>Знати:</i></p> <p>особливості сучасних рас та етнічних груп; роль антропологічних джерел у вивченні етногенетичних процесів; сучасні принципи та методики проведення антропологічних досліджень.</p> <p><i>вміння:</i></p> <p>використовувати зібрані польові антропологічні матеріали у наукових дослідженнях; самостійно збирати емпіричні дані, опрацьовувати їх та презентувати у формі наукових досліджень (повідомлення, статті, монографії, дисертації).</p>	<p>Антропологічний склад українського народу; (Блок <i>вибір аспіранта</i> (2.2.2) – 5 кр. – семестр 5)</p> <p><i>Відповідальний:</i></p> <p>відділ історичної етнології, відділ етнології сучасності</p>
<p>Компетентність у проведенні наукових досліджень етнопсихологічних рис та народної релігійності українців</p>	<p><i>Знати:</i></p> <p>зміст основних понять етнопсихології: етнос, нація, культура, культурна трансмісія, психічний склад етносу, національний характер, менталітет, етнічна свідомість, етнічна самосвідомість, етнічна ідентичність, маргінальність, етнічна диспозиція, етнічна установка, етнічний стереотип, аутостереотип, гетеростереотип, етнічний конфлікт; чому між етносами виникають конфлікти і яким чином вони регулюються; що таке етнічна самосвідомість і як вона виражається у міжетнічних стосунках; базові категорії народної релігійності; сутність і значення релігії як психологічного і соціального феномену;</p>	<p>Етнопсихологічні риси українців; Народна релігійність українців (Блок <i>вибір аспіранта</i> (2.2.2; 2.2.3) – 5 кр. – семестр 5, 6)</p> <p><i>Відповідальний:</i></p> <p>відділ етнології сучасності</p>

	<p>особливості психології релігійної людини.</p> <p><i>вміти:</i></p> <p>застосовувати різні методи для дослідження психологічних особливостей етносу; пропонувати шляхи та способи подолання етнічного конфлікту; консультувати щодо особливостей комунікації з представниками різних етнічних спільностей; визначати психічні особливості людей різних культур; ідентифікувати індивідуально-психологічні особливості людини; об'єктивно оцінювати різноманітні релігійні явища, процеси в суспільстві; проводити дослідження народної релігійності; аналізувати статистичні дані, які стосуються релігійних проявів.</p>	
<p>Компетентність у проведеному наукових досліджень українського народного вбрання</p>	<p><i>Знати:</i></p> <p>історію розвитку української народної тканини та вбрання, основні аспекти їхнього історико-етнологічного дослідження; локальні особливості традиційних тканин та одягу українського народу; основні матеріали для ткацтва, пошиття й оздоблення народного вбрання; найбільш поширені ткацькі техніки; особливості народного крою; значення тканини і вбрання в традиційній обрядовості.</p> <p><i>Вміння:</i></p> <p>розпізнати матеріали для виготовлення народних тканин, пошиття й декору народного одягу; визначити особливості декорування народної тканини та вбрання; диференціювати народну тканину й вбрання українців за існуючим історико-етнографічним поділом України; залучати до дослідження різноманітні джерела з порубіжних дисциплін (археологічні, історичні,</p>	<p>Українське народне вбрання і тканина (Блок вибір аспіранта (2.2.3) – 5 кр. – семестр 6) <i>Відповідальний:</i> Відділ народного мистецтва</p>

	літописні, іконографічні, етнографічні, мистецтвознавчі).	
Компетентність у проведенні мистецтвознавчих та музеєзнавчих досліджень	<p>Знання: історії розвитку художньої культури українського народу, основних аспектів її історико-етнологічного дослідження; локальних особливостей традиційної народної художньої творчості; матеріалів та технік виготовлення, особливості декорування народних мистецьких виробів; творчості професійних, самодіяльних та народних майстрів ХХ – початку ХХІ ст., які працювали і працюють у рідній народній художній традиції; мистецьких музейних пам'яток, які відображають тяглість і розвиток народної художньої традиції; змісту понять: ковальство, гончарство, ткацтво, кушнірство, вишивка, художня обробка дерева, ансамбль вбрання, мотиви орнаменту, техніки орнаментування, семантика орнаментальних мотивів, художня традиція.</p> <p>Вміння: диференціювати види народного мистецтва українців; виявляти загальноукраїнські та локальні художні особливості різних видів народного мистецтва; відрізняти матеріали та техніки виготовлення традиційних виробів та характерні особливості їх декорування; розглядати явище народної художньої творчості в його історичному розвитку, у зв'язку іншими сферами традиційного буття, а також із мистецькими процесами ХХ – початку ХХІ ст.; залучати для власних наукових досліджень широку джерельну базу з багатьох суміжних дисциплін (етнології, фольклору, мистецтвознавства, музеєзнавства, археології, історії), а також музейних</p>	<p>Прикладне мистецтво України в музеях Львова: передача художнього досвіду поколінь (Блок <i>вибір аспіранта</i> (2.2.3) – 5 кр. – семестр 6) <i>Відповідальний:</i> Відділ народного мистецтва</p>

<p>Компетентність у проведенні наукових досліджень обрядовості (сімейної, календарної, оказіональної)</p>	<p>колекцій та архівів.</p> <p>Знання: історії розвитку української народної обрядовості та основних аспектів її історико-етнологічного вивчення; витоків народного календаря; структури календарної, родинної та трудової (землеробської, тваринницької, бджолярської, будівельної) обрядовості українського народу; семантики народної обрядовості; загальноукраїнських та локальних особливостей народних звичаїв та обрядів; традиційного та нового в характеристиці обрядових явищ.</p> <p>Вміння: застосовувати сучасні принципи та методики проведення етнологічних досліджень; досліджувати обрядові практики українців у специфічних культурно-історичних та соціально-економічних контекстах; виявляти етнічні та загальнослов'янські елементи народної обрядовості українського етносу; залучати до дослідження різноманітні джерела з суміжних дисциплін (етнографічні, фольклорні, історичні, археологічні, лінгвістичні, мистецтвознавчі).</p>	<p>Народна обрядовість українців: традиції та новації (Блок <i>вибір аспіранта (2.2.3)</i> – 5 кр. – семестр 6) <i>Відповідальний:</i> Відділ історичної етнології</p>
---	--	--

Керівник проєктної групи

(гарант освітньо-наукової програми):

Директор ІН НАН України,
академік НАН України, професор

С. П. Павлюк

С. П. Павлюк

Члени проєктної групи:

Завідувач відділу ІН НАН України,
д.і.н., професор

Я. М. Тарас

Я. М. Тарас

Старший наук. сп. ІН НАН України
д.і.н.

Р. Б. Радович

Р. Б. Радович

Старший наук. сп. ІН НАН України,
к.і.н.

В. М. Конска

В. М. Конска